

# ACER ERIANTHUM Schwerin (1901)

## KLON WEŁNISTY

autorstwa Petera Gregory'ego, zdjęcia Hugh Angus'a

Pierwsza publikacja w *The Maple Society Newsletter*, Zima 2006

Tłumaczenie Mateusz KORBIK



*Acer erianthum*

Ten wytrzymały, nieduży klon pochodzący z centralnych Chin jest dość rzadko spotykany w uprawie. Średniej wielkości 5-7 klapowe liście ze stosunkowo dużymi, ostrymi i nierównymi ząbkami na ich brzegu; liczne kępki białawych włosków na spodniej stronie blaszki; smukłe, wyniesione, biało-żółte kwiatostany; intensywnie wełnisto owłosione zalążnie i wyjątkowo dekoracyjne, licznie wyrastające fioletowo-czerwonawe "stożki" owoców, sprawiają, że klon wełnisty jest stosunkowo łatwy do odróżnienia od innych klonów. Jego nazwa odnosi się do rzucających się w oczy białawo owłosionych zalążni - z greckiego *eros* (wełna) i *anthos* (kwiat). Jako pierwszy opisał i nazwał ten gatunek Graf von Schwerin, porównując kwiat do "bardzo małego wełnistego pędzelka z widocznymi jedynie pręcikami."

Biało-żółte, wyniesione kwiatostany są podobne do tych występujących u *Acer spicatum*, *Acer caudatum* oraz jego podgatunku - subsp. *ukurunduense*. Niemniej jednak, jest on stosunkowo łatwy do odróżnienia od tych gatunków dzięki swojej błyszczącej, młodocianej korowinie, która utrzymuje się taka na gałęziach nawet przez kilka lat; rzucających się w oczy, licznych, białych kępkach włosków na odosiowej stronie liści; odwrotnie jajowatych płatkach; intensywnie owłosionych zalążniach; oraz szeroko rozpostartych skrzydlakach. U pozostałych trzech gatunków, dwuletnie pędy są matowe i lekko spękane, włoski na spodniej stronie liści są słomkowego lub brązowego koloru, płatki wąsko jajowate, a pary skrzydlaków ułożone prawie równolegle lub pod kątem prostym.

*Acer erianthum* znajduje się w uprawie od ponad wieku, a pomimo tego, że jest wytrzymały; łatwy do rozmnożenia zarówno z nasion jak i poprzez szczepienie na podkładce z *Acer palmatum*; bardzo dekoracyjny, nawet przez kilka miesięcy dzięki swoim czerwonym owocom, to jest gatunkiem trudnym do znalezienia w ogrodach i kolekcjach. Może to być spowodowane tym, że przez część roku nie jest zauważalny, a jego jesienne wybarwienie zbytnio się nie wyróżnia. Uważa się również, że słabo toleruje gleby zasadowe. Brytyjski Champion rośnie w Borde Hill w Sussex i gdy był mierzony w 1995 roku, miał 29 stóp (9 m) wysokości.



Liście *Acer erianthum*, strona doosiowa

## Występowanie i odkrycie

Klon wełnisty pochodzi z obszaru centralnych Chin, gdzie występuje od prowincji Junnanu i Kuangsi na południu, przez Syczuan i Hubei do prowincji Shaanxi na północy. Rośnie w zaroślach i na obszarach leśnych w regionach górskich na wysokościach 4875-9750 stóp (1500-3000 m) n.p.m. Region ten jest bogaty w gatunki klonu. Przykładowo na Emei shan, w sercu Syczuanu jest jednym z 26 gatunków klonu tam rosnących (T.Hsu i H.Su 1992).

*Acer erianthum* był po raz pierwszy odkryty w Syczuanie w latach 80. XIX w. przez irlandzkiego lekarza, dr Augustina Henry'ego, następnie odnaleziony w Shaanxi przez włoskiego misjonarza, Guiseppe Giraldi w 1897 r., oraz przez Hugh'a Scanlon'a w 1899. Fritz Graf von Schwerin nazwał i opisał ten gatunek w 1901 roku na podstawie materiałów przesłanych przez Henry'ego.

Jednak klon wełniasty nie został wprowadzony do uprawy na zachodzie aż do 1910 r., kiedy to Ernest Henry Wilson przysłał nasiona które zebrał w październiku tego samego roku, w trakcie jego drugiej ekspedycji w celu zebrania roślin dla Arboretum Arnolda w Massachusetts. Spotkał ten gatunek już wcześniej w lipcu 1907 roku w trakcie jego pierwszej ekspedycji dla Arboretum Arnolda, jednak było zbyt wcześnie by zebrać nasiona. Młode drzewo ze zbiorów Wilsona zostało wyhodowane w 1911 roku i posadzone w Królewskim Ogrodzie Botanicznym w Edynburgu. Warto wspomnieć, że podczas jego czterech chińskich ekspedycji, w tym dwóch pierwszych dla szkółek Veitch'a, Wilson zebrał okazy i nasiona z prawie 30 gatunków klonów, w tym *Acer erianthum*.

## Klasyfikacja

*Acer erianthum* należy do sekcji *Palmata* i jest blisko spokrewniony z *Acer oliverianum* oraz kompleksem *Acer campbellii* w serii *Sinensia*. Zawiera około dwóch tuzinów gatunków, z których dziesięć jest uprawianych na zachodzie [w chwili pisania tego tekstu]. Cechami wyróżniającymi klony w tej serii jest kora pozostająca młodociana przez wiele lat; pąki mające 4 pary naprzeciwległych, stykających się brzegami łusek; oraz 3-7 klapowe liście z ząbkowanym brzegiem - niekiedy ząbki są słabo widoczne. Kwiatostany zlokalizowane na wierzchołkowych pędach. Kwiaty 5 ramienne z 8 pręcikami umieszczonymi na górze zaokrąglonego dysku. Aktywne pręciki oraz zalążnie występują na oddzielnych kwiatach, w obrębie jednego drzewa.

## Szczegółowy opis



Pąki i pędy *Acer erianthum*

Niezimozielony krzew lub nieduże drzewo dorastające do 20-33 stóp (6-10 m) wysokości, o szerokiej kopulastej koronie u drzew starszych. Na naturalnych stanowiskach odnotowano, drzewa dorastające nawet do 49 stóp (15 m) wysokości. Tegoroczne pędy są zielone z lekkim brązowym lub fioletowym brzebarwieniem, oraz licznymi białymi, małymi, zaokrąglonymi przetchlinkami; nagie i niekiedy pokryte szarawym nalotem. Pomiędzy drugim a czwartym rokiem stają się wyraźnie zielone, z przetchlinkami koloru szaro-brązowego. Młode gałęzie stają się zielono szare lub srebrzysto-szare i lekko bruzdowane od przetchlinek na starszych gałęziach. Kora staje się zielonawo-szara do szaro-brązowej i gładka, oraz wraz z wiekiem lekko chropowata. Małe zimowe pączki mają po cztery pary naprzeciwległych łusek stukających się brzegami, gdzie zewnętrzne pary zamykają te wewnętrzne; wzdłuż brzegu widoczne są także delikatne włoski.

**Liście:** Z palczasto ułożonymi 5-7 klapami, gdzie w przypadku liści 7-klapowych, para kłap u nasady blaszki liściowej jest zazwyczaj bardzo mała. Liście mają 5-10 cm długości (zazwyczaj 7-8 cm), oraz taką samą szerokość co długość; nasada prosta lub delikatnie sercowata. Kłapy są jajowate z zaokrąglonymi bokami i krótko zastrzonymi wierzchołkami, stając się jajowato-trójkątnymi z silnie wyciągniętym wierzchołkiem w przypadku większych liści. Zatoki pomiędzy kłapami są ostro wcięte, sięgając do około połowy długości blaszki. Brzegi są grubo, nierównomiernie i często podwójnie ząbkowane. Nerwacja koloru od żółto-zielonego po czerwony, z 5 palczasto rozchodzącymi się nerwami głównymi oraz nieregularnie ułożonymi bocznymi - przechodzącymi w drobną siatkę.



Liść *Acer erianthum*, strona odosiowa



*Acer erianthum*, kwiaty żeńskie

Górna strona liścia koloru zielonego lub ciemnozielonego, naga, z pomarszczoną fakturą oraz widocznymi zaczerwienionymi nerwami głównymi. Dolna strona liścia jasnozielona i nieznacznie owłosiona z wyraźnymi kępkami białych włosków, nieregularnie rozmieszczonymi w kątach nerwów. Ogonki liściowe w górnej części są smukłe i nieznacznie owłosione; długości zbliżonej do długości liścia; od dołu zielone, spłaszczone lub płytko rynienkowate oraz czerwonawe od góry. Koniec ogonka zgrubiły i lekko zgięty.

Kwiaty: Liczne, jasne kwiaty, koloru od biało-żółtego do żółto-zielonego, są gęsto ułożone w wyniesionych kwiatostanach długości 5-10 cm i 1-2 cm średnicy. Pojawiają się na wierzchołkowych pędach na przełomie maja i czerwca, zaraz po rozwinięciu się liści. Kwiaty w kształcie spodka o średnicy 6 mm mają 8 wyraźnych, żółtych pylników zlokalizowanych wysoko ponad 4-5 działkami kielicha i płatkami korony; mają również intensywnie owłosioną załącznię. Zielonożółte działki kielicha są szerokie, owalnego kształtu i owłosione od wewnętrznej strony kwiatu. Jasnożółte płatki korony są nieznacznie mniejsze, zagięte do środka i nagie. Żółte pylniki są oddalone od załączni dzięki długim, smukłym nitkom, wyrastającym z górnej części dna kwiatowego (dysk miodnikowy dookoła). Dysk i żółtozielona załącznia są pokryte białymi, wełnistymi włoskami.



*Acer erianthum*, kwiaty męskie



*Acer erianthum*, skrzydlaki

Owoce: silnie zagęszczone na wyniesionych owocostanach (5-10 cm długości na 5-8 cm szerokości). Każdy dojrzały skrzydlak (nasiono wraz ze skrzydełkiem) ma 2-2,5 cm długości. Czerwonawe lub fioletowawe skrzydełka silnie wygięte i unerwione, o 6-8 mm średnicy w najszerszym punkcie, w ich środkowej części; nieznacznie zwężające się do zaokrąglonego orzeszka. Rozwijające się orzeszki pokryte są białawymi włoskami, następnie szybko stają się nagie. Każda para skrzydlaków jest szeroko rozpostarta do prawie horyzontalnego ułożenia.